

שכר ועונש

גליון שבועי

להיזוק הדת

כולל גודל ענין הלימוד של עניני שכר ועונש, ועונשים הגדולים אשר מענישים את האדם בעולם הזה ובעולם העליון על כל עבירה ועבירה, והשכר הגדול אשר מקבל בעולם הזה ובעולם הבא על כל מצוה ומצוה, ועניני יראת השם ואהבת השם.

השכר ועונש הוא אחד מיסודות הגדולים בקדושת ישראל ומהרתן.

בו ימצאו רבנים, מגידי שיעור וראשי ישיבות, מלמדים ומחנכים, מורות ומחנכות, את הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון. גם כל בני אדם ימצאו בו הדרכה נפלאה איך להדריך את ביתם לתורה ויראת שמים.

[שנה א', גליון א'] ירושלים עיה"ק, שנת תשס"א, (כרך א'), סדר בראשית [Vol. I, No. 1]

יוצא לאור בהשתתפות עוסקי בצרכי ציבור באמונה שהקדוש ברוך הוא משלם שכרם, וברוך משלם שכר טוב ליראתו.

הגליון הזה נדפס לזכות את הרבים, ונחלק בחנם לכל דורש ומבקש. והרשות נתונה לכל מי שברצונו להדפיס הגליון הזה או חלקים ממנו, בכל לשון ובכל מדינה ומדינה, כדי להרבות תורה ויראת שמים.

1

וועד העוסקים בצרכי ציבור להציל נפש הרוחני
ניסן תשס"א לפ"ק - ירושלים עיה"ק תובב"א

פרשת
בראשית

דברי הוועד

בעז"ה שהחיינו וקימנו והניענו לזמן הזה, שבאסיפת אברכי כוללים מאוד חשובים, יודעי תורה ובעלי מסירת נפש, שקבלו עליהם העול הגדול להחזיר בתשובה לכל אחד ואחד מיישראל. כן אנו מבקשים מכל קהלה נאה כמו שהיא להצטרף עמנו לעשות חיל להשם ולתורתו, כי יפה כח הרבים, ופונים אנו לכל יראי השם להשתתף בפעולות האלו, להדפיס קונטרסים הללו, ולחלקם ביעקב ולהפיצם בישראל.

בטוחים אנו בחסדי השם וברחמי שמים, שבעזרת השם יתברך שמו, יעלה בידנו לפעול גדולות ונצורות על ידי הדפסת הגליונות האלו, שיגיעו לכל אחינו בני ישראל בגולה ובתפוצות. ואמת השם לעולם אניד ושומרי הכמתו אשר הבטיח על ידי דוד עבדו, רגלי חסידיו ישמור, וכו במחננו, כה יעשה עמנו, והבא ליטהר מסייעין אותו.

עורו נא! התעוררו נא! קומו נא! השתתפו בפעולות הוועד!

ובכן נוכח למאמר הפייט הקדוש: "ראשון הוא לכם וכו' להתקדש בתוככם", בביאת גואל צדק במהרה בימינו, וכימי צאתנו מארץ מצרים נראה נפלאות בישועות הניבאות, אמן כן יהי רצון. **המערכת**

כל זה מלוקט מדברי חז"ל בשי"ס בבלי ירושלמי ומדרשים, זוהר הקדוש ותיקונים וספרי הראשונים, ומספרי מוסר מגדולי האחרונים זלה"ה, ודבריהם הקדושים חוצבים מלהבות אש, מלהיבים נפש האדם לעבודת הבורא. דברים העומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלים בהם, ואפילו הלומדים והיראים מחמת חסרון ידיעה. ועל ידי גליונות האלו יהי יד הכל ממשמטין בהן ויזכרו לשמור ולקיים.

המעייין בגליונות האלו בלתי ספק יקבל תועלת גדולה ונפלאה בהתעוררות בלתי גבול להתאמת ולהתחזק לקיים מצות הבורא יתברך שמו על ידי שידע כל עניני שכר ועונש.

שם המחבר לא נזכר, כי לא הבאנו בו אומר הבא מן החדש רק דברים בשם אומרים, וקבל האמת ממי שאמר.

מה שאמרו חז"ל "אין בן דוד בא עד שיהיה כולו זכאי או כולו חייב", הכוונה שלא יהיה עירוב טוב ורע, רק מי שיהיה זכאי, יהיה כולו זכאי, ומי שיהיה חייב, יהיה כולו חייב. ומפני כך תהיה הגאולה, שבשביל צדיק אחד נמי יכולה להיות הגאולה, אם יהיה הצדיק כולו טוב. (אזור אליהו (פרשת נצבים) בשם הבעל שם טוב זצ"ל)

ברוך השם לא אלמן ישראל, הספרים הקדושים כתבו כי אין העולם יכול להתקיים אלא כשיש ל"ו צדיקים נגלים ול"ז צדיקים נסתרים ועליהם העולם עומד.

עוד כתבו שהעולם מתקיים על ג' עמודים תורה עבודה וגמילות חסדים. והקושיא עצומה, אנו רואים כל כך הרבה רבנים בתי מדרש וישיבות לאלפים ואולי לרבבות בתי מדרשים וישיבות וכוללים מלאים ב"ה, ואף על פי כן אנו שומעים כל כך הרבה צרות שכל יום גרוע מחבירו, ואין איש שם על לב על מה ולמה באים כל הצרות האלו, ומה הוא הגורם האמיתי לכל הצרות הגדולות רח"ל.

ברוך השם שזכינו שאיזה צדיקים נסתרים עובדי ה' באמת הוציאו לאור ספר שכר ועונש ועניני יראת שמים מלוקט מספרי חז"ל ראשונים ואחרונים ומזהר הקדוש וספרי האר"ז"ל.

ומשם נתגלה לנו שהעיקר בעבודת ה' הוא מה שגילה לנו האר"ז"ל: "שהעמודי עולם תורה ועבודה וגמילות חסדים הם שווים אך ורק עם יראת שמים", כמו שאמרו חז"ל אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא אוצר של יראת שמים בלבד, ובלי יראת שמים כל התורה והעבודה אינה נחשבת לכלום, ואי אפשר להגיע ליראת שמים בלי יראת העונש, והעיקר

של גמילות חסדים היא לרפאות הנפש להביאה ליראת שמים, וזהו אוצרו של הקב"ה, וכמו שאנו אומרים בתפלה "לעולם יהא אדם ירא שמים", וכמו שכתב בספר הקדוש מאור עינים (פרשת שמ"ג) וזה לשונו: כתבו בשם הבעל שם טוב ז"ל: שכל הפחדים אפילו בבעלי חיים המגיע לאדם, היא כוונת השם ברוך הוא להפחידו כדי שיזכור לירא את השם.

(א) ובדברי הבעל שם טוב הנ"ל, מצאנו הפתרון למצוא את הדרך הנכון כיצד ניתן לגדוע זרוע רוצחים ותאוונות דרכים ואסונות אלו. כנסת ישראל אין כוחה אלא בתשובה.

אנו מתפללים בכל יום "בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס", איך נוכל לזכות לבונה ירושלים ה', שהשם יבנה לנו את ירושלים, כמו שאנו מבקשים בתפילתינו "ולירושלים עירך ברחמים תשוב", "עירך", (ולא עירם של פושעי ישראל), הוא רק על ידי שכל אחד יקבל על עצמו "עול מלכות שמים", ויתנו באהבה רשות זה לזה להקדיש (הזמן שלהם) ליוצרים (ולא לבלות הזמן באהבה ותענוגים גשמיים ודברים של מה בכך), בנחת רוח, בשפה ברורה ובנעימה, קדושה כולם כאחד יענו באימה ויאמרו ביראה: קדוש, קדוש, קדוש, ה' צבקות מלא כל הארץ כבודו.

צריכים אנו לזכור מאמר דוד המלך עליו השלום שאמר ב' פעמים (תהלים יד, ב-ג - נג, ב-ה): "ה' משמים השקיף [ובמצודת ציון פירוש: השקיף, ענין הבטה בכוונת הלב] על בני אדם לראות היש משכיל דורש את אלקים, הכל סר יחדו נאלחו אין עושה טוב אין גם אחד" וכו', [עיין רש"י שם]. בפסוק הזה אנו רואים, שהעיקר החכמה היא לדורש את האלקים, ולהבין אשר יש מנהיג ושליט בעליונים

ואם האדם חכם ומתבונן בזה אין שום דבר המפחידו להרע לו, מחמת שבתחלה הייתה כוונת השם ברוך הוא להפחידו לא משום שיענישו על ידי הפחד, כי אם שמפחד זה יבא לירא ולפחד מהשם. וכן יעשה האדם. אבל אם האדם לא יתבונן בזה ולא יפחד וירא מהשם אז באה עליו הרעה שהיה מפחד ממנה.² וזהו אשרי אדם מפחד

ובתחתונים ומלכותו בכל משלה על בני אדם, ועל כל מה שנמצא ונראה בכל העולם, וכל זה כטיפה מן הים נגד הנבראים בעולמות העליונים אשר אי אפשר לראותם. ועל ידי זה יכול האדם לבוא ליראה ופחד מפני גדולתו יתברך שמו.

על ידי זה שנעשה כל אשר ביכולתנו להחזיר את אחינו בני ישראל לאבינו שבשמים, נוכח בקרוב ממש להיושע בתשועת עולמים, ולא ישמע עוד שוד ושבר בגבולינו, ומדת הרחמים עלינו התגלגלי, ובעד עמך רחמים שאלו, אמן כן יהי רצון.

(ב) נבוא ונתבונן קצת, בפרט בזמן הזה אשר עם ישראל בארץ הקודש נתון במצב קשה מאוד ומעורר חרדה, דם ישראל נשפך כמים, צוררי ישראל הרימו ראש וחוצפתם הולכת וגוברת, והאחרון הכביד נוכח הפיגוע האיום שהפיל חללים ה"ד, ופצע עשרות, ובמקום זה ביום אחד 11 יהודים נהרגו וחמשה נפצעו קשה, ביום אחד, ביום אחד, בלי פצצת ערבים, בלי מכונית תופת, בלי פגזים, 5 חיילים נהרגו, וצדיק ואשתו ועוד משפחת יהודים טובים נהרגו, והרבה פצועים, כל אחד במקום אחר בתאוונות דרכים רח"ל, השם יתברך ירפאם ויחלימם במהרה.

עם ישראל, אנחנו כל כך עיוורים, הס"מ מסמא את העיניים לראות את

תמיד, היינו שבכל הפחדים המגיעים עליו על ידי זה הוא ירא מהשם ומתפחד ממנו תמיד ואז אשרי לו.

עם ישראל שרויים בפחד כה גדול ואין איש חושב כי הפחד הזה יש לו איזה שייכות וכתובת מיוחדת לכל אחד ואחד.

הפחד הגדול בארצנו הקדושה אי אפשר לתאר, אדם הולך ברחוב ואם עד כמה שעות לא בא הביתה ולא שמעו ממנו כבר חושבים מי יודע מה קרה אתו חס ושלום? מפחדים כל רגע בכל מקום מי יודע אולי יש כאן פצצה חרדה או מכונת תופת! ואין איש שם על לב על מה ולמה באים כל הצרות האלה?

וזה מה שגילה לנו הבעל שם טוב הקדוש שאשרי אדם מפחד תמיד, סובב על ידאת העונש, וכמו שמובא בספר שבט מוסר (פרק כ"ב) וזה לשונו: וכדדשת רבותינו ז"ל: מעשה בחסיד אחד שהיה עומד ומתפלל ובא הזאב ונטל בנו מאצלו, ולא הפסיק את תפלתו. ואחר שסיים אמרו לו תלמידיו: רבנו, לא חסת בעצמך כשבא הזאב ונטל את בנך מאצלק? אמר להם: תיתי לי, שלא חסתי בו! לא הספיק לגמור את הדבר, עד שבא הזאב והחזיר את התינוק למקומו. אמר לו אביו: מה עשה לך הזאב? אמר לו הכניסני לתוך חורבה, ושמעתי בת-קול שהיתה אומרת לו: לא על זה שלחתי אותך, אלא על בן פלוני! ולא הספיק הנער לגמור את הדבר, עד ששמעו קול בכי האמת, אפילו כשיש לנו כל כך הרבה קרבנות, רוצים אנו לשכוח שה' שולח לנו הכל, אך ורק למטרה אחת, לזכור ולהגיע לתכלית האמיתית, לחזור ולהדבק אך ורק בהקב"ה, ורק על ידי שפָּל אחד יקבל על עצמו לחזור ולהתקרב אליו יתברך שמו.

צועקים ואומרים: בן פלוני נשכו הזאב! עד כאן לשונם.

ומזה אפשר להבין, שמה שאנו שומעים מה קרה שם ושם, צריך לדעת שעל כל דבר יש בת קול מיוחד מן השמים, כמו שאמר החפץ חיים זצ"ל: שלכל כדור יש כתובת מיוחדת באיזה מקום, הכתובת והזמן.

ידוע שעכשיו בחודש ניסן הוא זמן הגאולה, ובכל יום ויום אנו מחכים לו שיבוא, כמו שכתב החיד"א בספרו לב דוד: שבליל פסח אנו בני חורין ומעותדין לגאולה. וכן כתוב האור החיים הקדוש על התורה בפרשת דאה בשם הזוהר "די חדא קהלה או חדא כנישתא יתערון בתיובתא, מיד אתי בן דוד".

על בן לקחנו על עצמנו להעתיק הספד הקדוש שכר ועונש' לפרשיות השבוע, כל פרשה בנפרד, לחלקם בבתי מדרשים וישיבות, והמלמדים בתלמוד תורה, ועשינו זאת באופן קל מאוד, על סיון של 11.17, שכל קהילה או ישיבה יכולים להדפיס תיכף ומיד כמה שירצו, ועל ידי זה יזכו בני ישראל הקדושים להתעורר ולשוב בתשובה שלימה לאבינו שבשמים, כי השעה צריכה לכך, כי מדת הדין מתוחה עלינו רח"ל, וגדולה תשובה שמביאה רפואה לו ולכל העולם, כמו שכתוב בספר אוהב ישדאל (ירמיה), פירוש הפסוק בימים ההם וגו' יבוקש את עון ואיננו, שעל ידי התשובה אליו יתברך נעשים מהעבירות מצוות, כאמרם ז"ל מקום שבעלי תשובה

(ג) הספר שכר ועונש כבר הועתק בקסטות (טעיפס) מרבנית צדיקת פה בארץ, וחלק מההקדמה הזאת הועתק משם. (הקסטות האלו אפשר להשיג אצל מוכרי הקסטות).

עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד.

ונסיים בדברי הספר אזור אליהו (פרשת נצבים) שכתב בשם הבעל

שם טוב זצ"ל, דמה שאמרו חז"ל אין בן דוד בא עד שיהיה כולו זכאי או כולו חייב, הכוונה שלא יהיה עירוב טוב ורע, דק מי שיהיה זכאי, יהיה כולו זכאי, ומי שיהיה חייב יהיה כולו חייב. ומפני כך תהיה הגאולה, שבשביל צדיק אחד נמי יכולה להיות הגאולה, אם יהיה הצדיק כולו טוב, עכ"ל. [ועל ידי זכות הרבים הזאת שיתפרסמו הגליונות האלו שעל ידי זה יתקרבו בני ישראל לעשות תשובה שלימה, יכול לזכות להיות שיהיה כולו זכאי].

יהי רצון שנוכח לשוב לשמו יתברך באמת בכל לבבינו ובכל נפשינו מאהבת השם יתברך, במהרה בימינו אמן.

כמו שהמחבר עשה הספר הזה לשם שמים בלי להזכיר שמו, כמו שכתב החיד"א על גדולי הצדיקים כמו ספר החינוך ועוד כמה מספרי הראשונים שהוציאו הספרים שלהם לזכות הדבים וכולו לשם שמים בלי נגיעה עצמית, כמו כן אנו מפרסמים הגליון הזה בלי שם המוציא לאור, ואנו מבקשים מכל אחד ואחד שרוצה לזכות לכל הפחות פעם אחת בחיים חיותו לעשות מצוה לשם שמים בלי נגיעה כלל וכלל שיפרסם הגליון הזה מדי שבוע בשבוע בבית המדרש שלו ובישיבות, לכן אנו מקדימים ומפרסמים את הגליונות לפני זמן של הפרשה של פרשת השבוע, כדי כשיגיע הזמן בעזרת השם יתברך יהיה מוכן לכל אחד לפרסם בבית המדרש שלו, ולכן אנו שולחים כעת הגליונות לבתי - המדרש, כנ"ל.

הקדמת הגליון – בתרוזים

ברוך ה', נודה לקל
אשר לא אלמן ישראל.
כתבו חז"ל בספרים
שעל ל"ז צדיקים נגלים ונסתרים.
רק עליהם עומד העולם
על אלה הצדיקים כולם.
וכן העולם עומד על ג' עמודים
תורה, עבודה, וגמילות חסדים.
אך הדברים אינם מובנים
הרי ישנם כה הרבה רבנים
בתי כנסיות, ישיבות, בתי מדרשים
נמצאים מלאים בצאן קדשים.
איך באות הצרות בצרורות?
מדוע הגזירות כה קשות כה מרות?

הקב"ה זיכה אותנו בצדיק נסתר
שבספרו עניני יראת שמים עונש ושכר.
כמו שאמר האריז"ל, כל עבודת האדם בעולם היא ליראת ה' בלבד
מפני שעמודי העולם עם יראת שמים הולכים בד בבד.
וממאמרי חז"ל "אין לו להקב"ה בעולמו אלא אוצר של יראת שמים"
"לעולם יהא אדם ירא שמים".
ובשם הבעש"ט כשלאדם מגיע פחד
ידבק עם יראת שמים יחד.
כי לפחד יש יעד
להעניק לו סעד.
שיש מנהיג לבירה
רק ממנו יירא.
אזי לא יאונה לו כל רע
כי כוונת ה' – המורא.

עם ישראל שרוי בפחד נורא
בארץ ישראל מורגשת ביותר המורא.
חושבים על פצצות, פצועים והרוגים
בחרדה נוראה נמוגים.
מדוע בגורמים לא מתבוננים?
למה כל היום נאנחים מתאוננים?
אשרי אדם מפחד תמיד – הבעש"ט אמר
על יראת העונש נאמר.
ומובא בזה סיפור:

עומד ומתפלל לו חסיד
כדרכו מאז ומתמיד.
לפתע את בנו נוטל זאב
אבל הוא ממשיך תפילתו, לא חש כל כאב.
כששאלוהו כיצד על בנו לא חמל
ענה: לא חסתי עליו כלל.
מיד בא הזאב ואת התינוק החזיר
הזאב בתינוק אחר אותו האָמיר.
סיפר הבן לאביו מה הזאב עשה
הכניסו לתוך חורבה, לטרפו ניסה.
שמע בת קול אומרת:
זאת מדת הדין עליך אוסרת.
על בן זה אינך יכול
בן פלוני (אחר) לך אכול.
לכל כדור ישנה מטרה
השגחה פרטית על כל נברא.
על כן רפואה למכה נכין מהרה
נעשה תשובה על כל עבירה.
נתמלא ביראת שמים טהורה
על ידי לימוד מ"ספר שכר ועונש" נקיים התורה.

הקדמה לשיעור שכר ועונש

השיר והשבח לחי העולמים, שהגיעו לעת הזאת, להגיש לציבור שוחרי ואוהבי תורה, אוצר בלום מלא כל טוב, מאות מאמרי חז"ל וספרי קודש שגולקטו ליקוטי בתר ליקוטי, דיבורים קדושים ונפלאים, התעוררות בענין שכר ועונש ועניני יראת שמים שאין איש שם על לב לעבדה ולשמרה, והעלינו את המאמרים האלו על ספר למען יעמדו ימים רבים, ולמען יאירו לדורות הבאים את אורחותיהם.

ובאמת גם מי שהוא תלמיד חכם ולמדן גדול ומתמיד בלימודו, מכל מקום לא נמצא בו שיהיה לו יראת ואהבת השם כראוי באמת, ושיהיה דבוק באמת בהשם יתברך ובעבודתו, או שיתקן אפילו מדה אחת בשלימות על פי התורה.

וכמה פעמים רואים למדן שעוסק בתורה יומם ולילה ומתמיד בה בתשוקה רבה, והולך מחיל אל חיל מתורה לתפלה ומתפלה לתורה בהתלהבות, ומכל מקום לא זכה להארת התורה והעבודה האמיתית, כי לפעמים מרוב למדנותו של התלמיד חכם קל בעיניו לבטל אנשים אחרים ואינו משים אל לבו עיקר העבודה שהוא ענוה ויראת ה', ולכאורה מאין בא לו זאת, הלא הוא למדן ועובד ה', ונראה שחפצו לקיים את התורה, והרי ודאי למד ויודע עונש וגנות כל עושה אלה. אך התשובה על זה היא משום שמסתפק בידעתו וזכרונו על דברים אלו רק בכלל הלימוד, ואינו עוסק בפרטיות הזכיר עצמו תמיד ולעורר נפשו ונשמתו בספרי מוסר, ולהתבונן על יראת שמים האמיתית ועל תיקון המדות.

לכן אף שלמד תורה הרבה עם כל זה לא נחקקו הדברים בלבו לזכור וליזהר בהם תמיד. ולכן נתפשטה הגאווה ונתמעטה האמת, כי כל אשר יתמיד האדם בפשט ופלפול התורה, בלי התעסקות בעבודות של יראת שמים ותיקון המדות, ודאי יש בו גאווה ומדות פתוחות יותר משאר אדם, כי מרוב לימודו לבו מתנשא עליו, ועל ידי זה בא לידי קלקול יותר מלתיקון.

ומשנה שלימה שנינו (אבות פרק ו') רבי מאיר אומר, כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה וכו', אוהב את המקום, אוהב את הבריות וכו', ומלבשתו ענוה ויראה, ומכשרתו להיות צדיק חסיד ישר וגאמן, ומרחקו מן החטא ומקרבתו לידי זכות וכו', והוה צנוע וארך רוח ומוחל על עלבונו.

רואים מזה שלימוד התורה כשהוא לשמה מביא את האדם לידי אהבת ויראת השם יתברך ולכל המעלות ומדות טובות, אבל הרי צריך להיות לשמה. ובכלל לימוד התורה לשמה הוא שיביא הלימוד לידי מעשה בעניני המדות והמעשים על ידי עבודות הפרטיות,

ואז גם הלימוד בעצמו מזכך את האדם ומקדשו ומסייעו הרכה לתקן המדות. אבל אם עוסק בלימוד גרידא בלי עבודה פרטית על יראת שמים ותיקון המדות, לא יבוא למעלות אלו, ואף אם יתעורר לפעמים ליראת שמים ותיקון המדות, אחר כך יתקרר מזה וישכח מכל אלה. ולכן צריך תמיד התעוררות חדשה ליראה ולאהבה את השם יתברך ולתקן המדות, שהוא יסוד כל עבודת האדם בעולם הזה.

וידוע מה שאמר דבן של ישראל החתם סופר זכותו יגן עלינו, שכאשר נזדמן לו יום אחד שאינו עוסק בספרי מוסר, הוא מתקרר מעבודת השם יתברך. וכן ידוע מהגאון הקדוש רבי הלל מקאלאמי זצ"ל שאמר על עצמו: "השבט מוסר עשה אותי ליהודי". הוא היה אומר, מי שאינו עוסק בספרי מוסר אינו יכול להיות יהודי.

וידוע שהצדיק הקדוש רבי ר' אלימלך מליזענסק בעל נועם אלימלך זי"ע היה שגור בפיו הספר הקדוש קב הישר ולמד וחזר עליו עד ק"ב פעמים כמנין שם הספר ופרקיו.

וכן הארמו"ר הגה"ק השר - שלום מבעלזא זי"ע סיפר על עצמו שלמד את הספר הקדוש "קב הישר" ק"ב פעמים (-כמנין ק"ב), והעיד כי היראת-שמים שלו שאב מדברי כיבושין של ספר-קדוש זה.

וכן כתב הגה"ק רבי חיים פלאגי זצוק"ל כותב: יצוה כל אחד לבניו ללמוד בספר קב הישר ועוד.

גם הוא בעצמו גמר הספר בשיעורו בספרי מוסר במוצאי שבת.

וכן הגה"ק בעל החיד"א זצוק"ל מזכיר רבות בספריו את דברי המחבר, ממליץ עליו כספר מעורר ליראת-ה' והיה מצוי על שולחנו בעתות רצון.

ובספר פתגמין קדישין הביא בשם הרב הקדוש רבי אהרן מזיטומיר זצ"ל בעל מחבר ספר תולדות אהרן, שאמר בזה הלשון: ועיקר שלא ישכח אפילו רגע אחת מעבודת השם יתברך, ויעשה לעצמו סימנים בביתו שיזכיר לו יראת השם כל אחד ואחד לפי שכלו, וכן שיזכור להנצל מגאווה וכעס ושקר ושאר עבירות ולא יסמוך על עצמו, עיין שם.

וגלל כן לקחנו על שכמנו לסדר ספר זה על עניני שכר ועונש וגלגולי נשמות והשארות הנפש, ועובדות הקשורות בעולם של הרוח והנשמה, התגלות הנשמות בעולם הזה, הגלגולים, חיי הנצח בעולם שכולו טוב, הקשר ותיקון הנשמות בעולם הזה, עניני יראת שמים, והכל למטרה אחת - לחזק את האמונה בכורא העולם יתברך ויתעלה.

וידוע מכתב ההתעוררות מכתבי הגאון הצדיק המפורסם רבי שלמה בלאך זצ"ל, שהיה תלמיד החפץ חיים זצ"ל, שכתב בשם הגר"א זי"ע (וכן כתב הגר"א בעצמו במכתבו הידוע שכתב לזוגתו ולמשפחתו מארץ ישראל), וזה לשונו:

במדרש רבה (בראשית פ"ב) ד' תשוקות הן וכו', ואמר הגר"א זצוק"ל יש עוד תשוקה אשר אין בכח איש לצייר ולשער חֲזָקָה וְגִדְלָה בעת שמוליכין את האדם מביתו לקברו ואז תפקחנה כל חושיו ורואה מה שלא יכול לראות בימי חיותו, ומראין לו ענשי הגיהנם ותענוגי הגן עדן, ורואה איך כילה ימיו בהבל, וכל כספו וזהבו אשר עמל עליהם הם לצנינים ולחוחים בעיניו, כי בעבורם קנה לנפשו ענשי הגיהנם, וגם הפסיד תענוגי הגן עדן, ויתכונן אז בשכלו הזך כמה תענוגי גן עדן הפסיד בעולם הזה, כי יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא, וכמה שעות היה בכל ימי חייו אשר הלכו בבטלה, אשר כל שעה ושעה היה יכול להרויח גן עדן בתענוגים נפלאים אשר עין לא ראתה, ומחמת גדול התשוקה אשר הוא רוצה להתעדן שם והוא אינו יכול להכנס שם מחמת שהוא מלוכלך בצוֹאֵת עונותיו, הוא מרוצה להענש בגיהנם בענשים קשים ומרים רק שיבוא אחר כך לתענוגי הגן עדן, ואין בכח אדם לצייר גדול שכירת לבו וחרטתו, ואם יהיה לאדם בעולם הזה אחד מאלף אלפים חלק מהצער שיש לו שם בעולם הבא, היה מוכרח למות מחמת שלא היה יכול לסבול גדול הצער, רק בעולם הבא נותן לו הקדוש ברוך הוא כח שיוכל לסבול זה הצער, ואז גדול תשוקתו שיתן לו רשות לחזור לביתו ולעסוק בתורה ועבודה כל ימי חייו, וממרט שערות ראשו וקורע את בשרו ואומר אי לי איך החלפתי עולם בתענוגים נצחיים על עולם חושך, והצער הזה קשה לו מכל יסורי גיהנם, עד כאן לשונו.

למה פתח הרמ"א ז"ל חיבורו על שולחן ערוך, בעניני יראת שמים ובענין קיום שויתי ה' לנגדי תמיד

ורבינו הרמ"א זצ"ל פתח הגהותיו על השולחן ערוך (ומ"א שולחן ערוך אורח חיים סימן א' סעיף א'), בשם המורה נבוכים (ח"ג פרק כ"ב), בזה הלשון:

שויתי ה' לנגדי תמיד, הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלקים, כי אין ישיבת האדם

א. עיין בראשית חכמה שער האהבה (סוף פרק א'), ובשער הקדושה שם (פרק י').

ב. ועיין בספר הקדוש תולדות יעקב יוסף פרשת וירא בשם הרב הקדוש **רבי נחמן קאסאווער זצ"ל** שהוכיח לבני אדם שאינם מקיימין שויתי ה' וכו', גם בעסקיו בסחורה ומשא ומתן, וכי תימא איך אפשר זה, והא בהיותו בבית הכנסת ומתפלל אפשר לו לחשוב בכל מיני סחורה ומשא ומתן, הוא הדין איפכא נמי אפשר עד כאן.

ג. ובתהלים תפלה למשה (תהלים י"ז) כתב דהגם שנודע שבנהמא דכסופא מתבייש למחמי אפיין כמבואר בזוהר הקדוש, אמנם מי שמקיים בו שויתי ה' לנגדי תמיד אז גם בעת קיבול שכרו זוכה ורואה אפיין באפיין מדה כנגד מדה, עיין שם.

ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו, כשיבתו ותנועתו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ולא דיבורו והרחבת פיו כרצונו והוא עם אנשי ביתו וקרוביו, כדיבורו במושב המלך, כל שכן כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקדוש ברוך הוא אשר מלוא כל הארץ כבודו עומד עליו ורואה במעשיו, כמו שנאמר אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאום ה', מיד יגיע אליו היראה² וההכנעה בפחד השם יתברך וכשתו ממנו תמיד.

ד. הבעל שם טוב זצ"ל פירש הפסוק אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון, היינו שאם רגע אחד אינו חושב כי שם ה' לנגדו, אז נחשב אצלו זה לעון מחמת שהורגל לקיים שויתי ה' לנגדי תמיד.

ה. בשערי תשובה (סוף סימן תרצ"ז) הביא בשם הברכי יוסף, שהרמ"א ז"ל בחכמה יסד חתימה מעין פתיחה, שני תמידין כסדרן, הוא פתח בראש הגהותיו שויתי ה' לנגדי תמיד, וחתם וטוב לב משתה תמיד, עיין שם.

ו. ובראשית חכמה שער האהבה פרק י' כתב דבר נפלא על זה, דהחושב בשם הוי"ה בגדולתו יבא לו שמחה על ידי זה. והביא ראיה לזה ממה שאמר הכתוב שויתי ה' לנגדי תמיד, ואחר כך כתיב לכן שמח לבי וגו' עד כאן דבריו.

ז. ושם בשער הענוה פרק ו' כתב, כי מי שחשוב בהקדוש ברוך הוא דרך עראי אין יראתו קנויה בלבו.

ורבינו יונה ז"ל כתב שהשוכח את הקדוש ברוך הוא עובר בלא תעשה כל רגע, כמו שנאמר השמר לך פן תשכח את ה' אלקיך. גם כתבו שמצות עשה מן התורה שיהיה האדם דבוק תמיד במחשבתו בהקדוש ברוך הוא, וכמו שכתוב ולדבקה בו. וכן כתב בייטב פנים לשלש עשרה מדות אות א' כתב: כי השוכח את ה' רגע אחד עובר בלא תעשה.

ח. ועיין בספר החינוך בהקדמה וברמב"ן על התורה על פסוק את ה' אלקיך תירא וכו' ובו תדבק, ועיין בחרדים ובחיי אדם כלל א', שמצות עשה מן התורה לזכור את ה' תמיד, על דרך שויתי ה' לנגדי תמיד, וכמו שכתוב וזכרת את ה' אלקיך וגו', כמו שכתב בספר המצוות ובסמ"ג עשין ד' ובחינוך סימן תל"ד, שהמצות עשה של את ה' אלקיך תירא נוהגת בכל עת ובכל רגע ובכל מקום.

ט. בספר בארת המים פרשת ואתחנן על הפסוק לא יהיה בך אל זר, כתב בשם הרב הקדוש **רבי צבי הירש מרימנוב זצ"ל**, הפסוק ירמוז לנו בזה לקיים שויתי ה' לנגדי תמיד, ובאם לאו נקרא זר ונכרי עמך, כמו הבא רק לימים רחוקים ועתים ידועים, עד כאן.

י. ועיין בספר הקדוש עבודת ישראל במתניתין דאבות, וכל שחכמתו מרובה ממעשיו, שכתב וזה לשונו: **יש כמה פתאים בעולם שאין משגיחים את בניהם ביראת ה' ועבודתו בימי הבחרות ומניחים לבניהם לעשות כל הרעות שבעולם**, ועיקר מגמתם הוא רק בענין לימודם שיהיו למדנים ואומרים שלעת זקנתם ועמדם על דעתם יחזיקו אז ביראת ה' ועבודתו, והם עניי הדעת חסרי לב כי מה תועלת יבא להם בלימודם כי אף אם זיקינו ישגו באולתם ובעונם רחמנא ליצלן, עד כאן לשונו.

בשער הזה יבואר:

גודל ענין הלימוד של עניני שכר ועונש, העונשים הגדולים אשר מענישים את האדם בעולם הזה ובעולם העליון על כל עבירה ועבירה, ואין אדם יכול לשער מה שנפש הרשע תסבול בעולם הבא, כמו שכתב הרמב"ן (בשער הגמול) שאם יהיה לאדם יסודים בחייו כיסורים של איוב, אינו כטיפה מן הים נגד צער יום המיתה, וכל יום המיתה אינו כטיפה מן הים נגד יסורי עולם הבא, (עיין שם). השכר והעונש היא אחת מהיסודות הגדולות בקדושת ישראל וטהרתן.

תוכן הענינים של שער הא

בשער הראשון יבואר בעזהשי"ת ענינים של יראת שמים והתעוררות, לבאר גודל הפגם המגיע לנפש וגוף האדם הנכשל באי ידיעת עניני יראת שמים ויראת העונש חס ושלום ואופן ותיקוני התשובה על זה, והתועלת בזה ובבא למי שנזהר ונשמר בהם.

- א. אי אפשר לקיים מצות ואהבת לרעך כמוך אם לא מודיע לחבירו ענין שכר ועונש.....
- ב. גודל השכר למי שמעורר אחרים ליראת שמים.....
- ג. החיוב להדריך את בניו לתורה ויראת שמים.....
- ד. לאחר מאה ועשרים שנה שואלים לאדם, מדוע לא הוכיח את קרוביו, ובשבילם יענש.....
- ה. על ידי לימוד עניני שכר ועונש יכניע החומר.....
- ו. שמואל השקול כמשה ואהרן, גם כן פחד מיום המיתה.....
- ז. לא ימוש מעיניך יום המיתה ויום הקבר ויום הדין.....
- ח. עונש הגיהנם חמור יותר ממה שהאדם חושב.....
- ט. גילוי גדול שנשמה אחת גילתה להרב הקדוש בעל ראשית חכמה.....
- י. מצות יראה היא מצוה תמידית בכל רגע.....
- יא. על ידי מצות יראה ישמר מכל דבר רע.....
- יב. עיקר התחלת העבודה היא היראה.....
- יג. יראת העונש היא השער שבה יכנס לעבודת ה'.....
- יד. על ידי יראת העונש יזכה לעבוד את ה' מאהבה.....
- טו. מה שגילה הבעל שם טוב זכר צדיק לברכה בחלום.....
- טז. יראת העונש או יראה פנימית.....
- יז. לומר בכל יום פסוקים המעוררים ליראת שמים.....
- יח. אי אפשר ליכנס ליראה הפנימית בלתי יראת העונש מקודם.....
- יט. מעשה נורא מגודל פחדו של הרש"ש מיראת העונש, ועד כמה מסר נפשו להנצל מזה.....
- כ. תכלית הבריאה היה בשביל היראה.....

מפתח לשער הראשון – בחרוזים

"ואהבת לרעך כמוך" – כיצד נקיים?

אולי נאהוב בלב ובזה נסיים.

לא! צריך שיוכיח לחבירו עונשו בעולם הבא

על כל עבירה – התהום כי רבה.

מאידך, הודות למעשה נאים,

להתענג על ה', האח! מה נעים.

אזי ייטיב לו יותר מכל

אשרי הגבר אשר מנעוריו ישא עול.

יאלף לאחרים דרך

חייו מלאים ערך.

יאלף לעצמו היראה

"את ה' אלקיך תירא".

בתוככי לבו תמיד יסייר

את עונשי הגיהנום בשכלו יצייר:

יסורין כאיוב נגד צער המיתה אינם כטיפה מן הים,

אך נגד יסורי גיהנום לא ניתן לתאר דיים.

כשנתאספו תלמידי הבעש"ט על גדלותו לדבר

נגלה אליהם בחלום והוכיחם, את אונם לסבר:

מדוע אותות ומופתים לכולם הנכם מוכרים

ואת יראת השמים שלי אינכם זוכרים?

כי יראה היא מצוה תמידית בכל רגע

על ידה נשמר מכל פגע.

נאהוב את ה' על ידי היראה

זוהי תכלית הבריאה –

"ויניחחו בגן עדן לעבודה ולשמרה"

ביאת האדם לעולם לזו המטרה.

נעשה חשבון הנפש

נסיר הטיט והרפש.

נזכה לנחלה בעולם הבא

אשרי חלקינו בזה ובבא.

שער הראשון – שער יראת שמים

בזה השער יבואר בעזהשיית ענינים של יראת שמים והתעוררות לבאר גדול הפגם המגיע לנפש וגוף האדם הנכשל באי ידיעת עניני יראת שמים ויראת העונש חס ושלום, ואופן ותיקוני התשובה על זה, והתועלת בזה ובראת למי שנוהר ונשמר בהם.

— א —

אי אפשר לקיים מצות ואהבת
לרעך כמוך אם לא מודיע לחבירו
ענין שכר ועונש.

כתב בספר הקדוש קב הישר (פרק ה') וזה לשונו:
ואהבת לרעך כמוך (דברים ו. ה), אמרו רבותינו
זכרונם לברכה (תורת כהנים, פרשת קדושים, ד') זה הוא הפסוק,
שהוא כלל גדול שבתורה. ואין לך אהבה יותר,
כשרואה האדם דבר מגונה באחיו ישראל, שעושה
איזה חטא ועוון, שצריך להוכיחו על זה, כי נשמתן של
ישראל הן קשורין ודבוקין זה בזה. אבל הכלל הוא,
שצריך האדם מי שהוא יודע ההרפתקאות והסיבות
והעונשים שבאים לנשמת האדם אחר יציאת הנשמה
מהגוף, צריך להודיע לחבירו, אולי על ידו יזכה חבירו
גם כן ועוזב דרכו הרשעה "ושב ורפא לו" (ישעיהו, י').

☆☆☆

א) ואין לך אהבה יותר... שצריך להוכיחו על זה. ובוזה
מתבאר בטוב טעם דבריהם ז"ל, שואהבת לרעך כמוך הוא כלל
גדול בתורה, כי האהבה הגדולה ביותר לחבירו הוא להוכיחו
כשרואה בו איזה חטא, ולקרבו לעבודת ה' לקיים המצוות
שבתורה.

ב) והסיבות והעונשים שבאים לנשמת האדם אחר
יציאת הנשמה מהגוף, אם לא השלימה ותיקנה בעולם כראוי
וכנכון. (יסוד יוסף, מאורי האש).

ג) אבל הכלל הוא... צריך להודיע לחבירו. כלומר, שלא
יסתפק להוכיחו סתם, שאינו נוהג כשורה, אלא יודיע לו גם כן
העונש על החטא שהוא נכשל בו, כי אולי על ידי זה יעוזב דרכו
הרשעה ויזהר ביותר מלהכשל במ עו. (מאורי האש, לפי ביאור אשכנז).

— ב —

גודל השכר למי שמעורר אחרים
ליראת שמים.

כתיב (דברים ד. י) אשר ילמדון ליראה אותי כל הימים
אשר הם חיים על האדמה ואת בניהם ילמדון,
ופירש רש"י ילמדון - ילפון לעצמם, ילמדון, יאלפון
לאחרים.

וכתב בספר מעלת המדות (שער יראת שמים) וזה לשונו:
ראוי לכל ירא שמים שלא יירא מן האנשים
להוכיחם אם יראה אותם שנוהגים שלא כשורה, כי
דבר זה נגד יראת שמים, כמו שאמר חכם אחד (מכור
הפנינים א. ה): ראוי למחזיק בחכמה ובצדק שלא
יירא מבני אדם. ואמר חכם אחר (שם א. ו): הצדיקים אינם
יראים כי אם האלקים לברו, אך לירא מפני חכמים
ותלמידיהם מפני מעלת התורה, דבר זה ראוי והגון,
וחייב אדם לכבדם ולירא מפניהם, שכך אמרו חכמינו
זכרונם לברכה (פסחים דף כ"ב ע"ב) את ה' אלקיך תירא,
לרבות תלמידי חכמים.

☆☆☆

— ג —

החוב להודיע את בניו לתורה
ויראת שמים

ובספר מרפא לשון (להגאון רבי רפאל מהאמבורג זצ"ל, עמוד
רס"ח) כתב שכל איש מישראל מחויב
להודיע את בניו לתורה וליראת ה', שיהיה יראת ה'

קודמת לחכמתו, בפרט בימים הקדושים האלה שלא יעבבו אותו מלעשות תשובה, כמו שהבאתי לעיל בשם הרמב"ם, שהוא אחד מן הדברים המעכבין את התשובה, ולכן יוכיח את בניו ואת ביתו שישובו מדרכם הרעה אשר דרכו בה כל השנה, עכ"ל.

☆☆☆

— ד —

**לאחר מאה ועשרים שנה שואלים
לאדם, מדוע לא הוכיח את קרוביו,
ובשביעם יענש.**

ואמר מרן החפץ חיים זצ"ל (מובא בספר שיחות החפץ חיים, ס"ק ע) בזה הלשון: כל אחד צריך לחזק ולהוכיח את קרוביו ומיודעיו אם הם רפין בקיום המצוות, וכן מי שיש לו קרובים באמריקא הרפים בקיום המצוות, צריך לכתוב לו זאת: אחי, לא לעולם אחיה, ולאחר מאה שנים בשאגיע לעולם העליון בודאי ישאלוני מדוע לא הוכחתי את קרובי, ואקבל עונש בשבילך. לפיכך אני מזהיר אותך, עכ"ל.

ובאגרת המוסר להגאון רבי ישראל מסאלאנט זצ"ל, כתב בזה הלשון: לזאת ישים האדם אל לבו לזכות את הרבים לעוררם להתבוננות היראה והמוסר, כי עיני האדם פקוחות על אחרים לדעת ולהכיר חסרונותיהם וכי נצרכים המה למוסר למרבה, כן יחזיק בכל עוז בלימוד המוסר למען ישוטטו בו רבים ותרבה יראת ה', וזכות הרבים תהיה תלויה בו, וממילא לאט לאט לימוד המוסר ידריכהו בנתיב הצדק, והיא רפואה גשמית וגם רוחנית, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו.

☆☆☆

— ה —

**על ידי לימוד עניני שכר ועונש
יכניע החומר.**

כתב רבינו הקדוש רבי חיים ויטאל זי"ע בספרו שער הקדושה אשר צריך כל אדם להתבונן ביראת העונש, וסגולה לזה ללמוד אלו הענינים המדברים מעונשים הגדולים אשר מענישים בעולם העליון, אשר אין קץ ונכול ליסורים הללו, למען לידע כי אית דין ודיין ואין העולם הפקר חס ושלום, וכן הזהירו אותנו בזה רבותינו תלמידי הבעש"ט הק' זי"ע בספריהם, ועל ידי ידיעת הפרטים של שכר ועונש יוכל להבניע החומר, כמאמר רז"ל (ברכות דף ה' ע"א) אם נצחו מוטב ואם לאו יזכור לו יום המיתה, והיא סגולה גם כן להבנעת כל התאוות וכל המידות רעות.

☆☆☆

— ו —

**שמואל השקול כמשה ואהרן, גם
כן פחד מיום המיתה.**

בשער הקדושה להרב הקדוש רבי חיים ויטאל (חלק א' שער ו' ד"ה ועתה נתקן תרופה כוללת וכו') כתב:

ישים יראת ה' על פניו, לא תמוש מנגד עיניו יראת יום המיתה והכנסת הקבר עד ירקב תרוד רקב אחד, בהפך בשרו למאכל תולעים, ודין חבוט הקבר, ודינה של גיהנם, ויום הדין הגדול לכל באי העולם, כי אפילו שמואל השקול כמשה ואהרן (ראה מדב"ר פי"ח, ח. בתחומא קרח ה'. זהר בראשית דף כ"א ע"ב. ועוד. וראה ברכות דף ל"א ע"ב. ר"ה דף כ"ה ריש ע"ב). נתיירא ממנו (ראה ויק"ר, פכ"ז, ז) שהי' שמואל סבור שהוא יום הדין ונתיירא בו. (ועד"ז בתחומא אמור ב.). עד כאן לשוננו.

☆☆☆

— ז —

**לא ימוש מעיניך יום המיתה ויום
הקבר ויום הדין.**

עוד שם (בחלק ב' שער ב'), וזה לשונו: לעולם אל יליון מעיניך יום המיתה ויום הקבר ויום הדין הגדול,

כאלו אתה רואה אותך, וכאלו אתה עומד בו, וכאלו אתה נכנס לדין, הרי שלא יעלה על לבך דברי הרהורים של חטא שבל איבריך מעידין בך, ועל כרחק אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך המלכים הקדוש ברוך הוא (אבות סוף פרק ד'), עד כאן לשונו.

☆☆☆

— ח —

עונש הגיהנם חמור יותר ממה שהאדם חושב.

והוא לך לשונו הקדוש של בעל פלא יועץ (אות ו'): יראה לאו מילתא זוטרתא היא, כי בה תלוי השמירה מכל דבר רע. וידוע דאית יראה ואית יראה: האחת נקרא יראה חיצונה, שירא מעונשים בעולם הזה ובעולם הבא, כי רבים מכאובים לרשע ותוכחות על עון, עד כדי שאין אדם יכול לשער בדעתו הרעה הגדולה אשר נפש הרשע סובלת בעולם הבא, עד כדי שאמרו (רמב"ן, שער הגמול) שאם יהיו לאדם יסורין בחייו כיסורין של איוב, אינו כטיפה מן הים נגד צער יום המיתה, וכל צער יום המיתה אינו כטיפה מן הים נגד

ד) ובספר ליקוטי תורה וש"ס מהר"א ספר דברים בהקדמה מביא סיפור נפלא, איך שפעם אחת בא הרב הקדוש רבינו רבי זושא זללה"ה אצל הרב הקדוש רבינו רבי שמעלקא מניקלשבורג זללה"ה, וביקש ממנו שילמוד עמו. השיב לו הרב הגאון רבי ר' שמעלקא אם אתם תלמדו עמי חכמות הנסתרות אני אלמד עמכם נגלות התורה, ואמר לו כן, ושאל אותו רבי ר' שמעלקא איזה לימוד הוא רוצה, השיב לו רבי ר' זושא כדרכו בקודש בענותנותו, זושא הוא עם הארץ גדול וצריך ללמוד משניות ויפרש לו כל תיבה בלשון אשכנז, והתחילו ללמוד מסכת ברכות ופירש לו תיבה הראשונה "מאימתי" – (פון ווען) קוראין את שמע וכו', והפיל עצמו הרב הקדוש רבי ר' זושא לארץ באימה ופחד גדול, ואמר להרב הקדוש רבי ר' שמעלקא מנין אתם יודעים שתיבת מאימתי פירושו "פון ווען", דילמא פירושו "פאר פאָרנט", פירוש מאימתי השם יתברך צריך לקרות קריאת שמע. אמר לו הרב הקדוש רבי ר' שמעלקא, למדו אתם לעצמכם כמו שאתם רוצים, עד כאן לשונו.

ובספר אהל מועד כתב בשם הרב הקדוש מרח"צ זצ"ל, לפי שבפרשה ראשונה הוא עול מלכות שמים שפיר החיוב "בכל מאורך", אבל פרשה שניה הוא עול מצות ולא שייך בכל מאורכם, כי מצוה היא עד שליש במצוה, והמבזבז אל יבזבו יותר מחומש וכו' עכ"ל.

יסורי עולם הבא, שנותנים כח ברשעים לסבלם, ועוברי בעמק הבכא מעין ישיתוהו (תהלים פד, ז) ופירשו רבותינו זכרונם לברכה (עירוכין י"ט ע"א) שמורדין נהרי נחלי דמעיה. הנה כי כן צריך האדם בעודנו באבו לחוס על נפשו ולהיות מחשב שכר עבירה כנגד הפסדה, ויאמין באמונה שלימה, שאין הקדוש ברוך הוא ותרן ואינו מוותר אפילו דקה מן הדקה.

☆☆☆

— ט —

גילוי גדול שנשמה אחת גילתה לדרב הקדוש בעל ראשית חכמה.

עוד כתב שם בפלא יועץ וזה לשונו: וכבר גילתה נשמה אחת להרב הקדוש בעל "ראשית חכמה", שמדקדקין על האדם מן השמים הרבה יותר ממה שהוא חושב, והאלקים יביא במשפט על כל. ולכן האיש הירא ורך הלבב יזהר וישמר מכל חטא כמפני חרב. ואם חטא יחיש מפלט לו, עד אשר לא יבואו ימי הרעה וימים אשר לא יועיל החרטה. ובעוד יש בו כח, בל אשר בכחו לעשות יעשה.

אמנם יראה זו קורא אותה בזוהר הקדוש (בראשית, דף י"א ע"ב) יראה רעה, שנמצא שאינו ירא את ה', אלא ירא לנפשו, ואפילו הכי גם יראה זו היא טובה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה. אמנם יראת ה' מהורה היא, שירא יראת הרוממות בנין דאיהו רב ושליט וכו',

ד) ובספר דעת משה (פרשת מטות) כתב וזה לשונו: במדת היראה לבד אי אפשר לעבדו כי חלילה היו בטלים במציאות, וכמו ששאל אחד את הרב הצדיק מוה"ר זוסיא זללה"ה ללמדו איך לעבוד את ה' ביראה, והוריד הרב ידו ונפל אותו האיש על פניו ארצה ולא יכול לקום על עמדו מגודל היראה, עד שהניף הרב ידו אזי קם על עמדו, רק צריך לצרף מדת אהבה בכדי שנוכל להיות קיימים ותקיים נפשינו בקרבנו עכ"ל.

ובספר זרע קודש (פרשת תצוה) כתב בשם הגאון הקדוש מוה"ר שמשון מאוסטראפאליע זצוק"ל כי אהבה ויראה מצטרפין אותיותיהם, חצי תיבה מזו וראש התיבה וכן מזו תצרפם וכן חצי השני מב' תיבות תצרפם ויהיה גם כן צירוף יראה אהבה.

— יא —

על ידי מצות יראה ישמר מכל דבר רע.

וכתב שם עוד, ומה טוב שיהיה שגור בפיו לומר כפעם בפעם פסוק "שויתי ה' לנגדי תמיד" (תהלים ט"ז, ח'). ויצויר את השם נגד עיניו נקוד בניקוד יראה או בניקוד שכינה, כי כן כתבו משם האר"י ז"ל (ליקוטי תורה, פרשת בא), שהוא מסוגל ליראה (ואני ראיתי אנשי מעשה, שהיו כותבים בקלף או בנייר שלשה תיבות הללו: יהו"ה, אהבה, יראה: והיו קושרין אותו תחת אצבעותיהם באופן שלא יראה חוצה, להיות לזכרון בין עיניהם תמיד בשבתם בבית ובלכתם בדרך). והנה מצוה זו של היראה, רעותיה מובאות אחריה, שעל ידה ישמר מכל דבר רע. ואשרי אדם מפחד תמיד, שמא חס ושלום יגרום צער וכעס למלך רם ונשא, איום ונורא, ויחרד האיש וילפת, ויסור מרע ויעשה טוב לעשות נחת רוח ליוצרו עכ"ל.

☆☆☆

— יב —

עיקר התחלת העבודה היא היראה.

בספר מאור ושמש פרשת עקב כתב, וזה לשונו: ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלהיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו בכל לבבך ובכל נפשך וגו'.

(ז) ובספר אמרי צדיקים מהרב הצדיק הקדוש מוהר"ר דוב בער ממעזריטש זצ"ל זי"ע כתב על זה משל לאיש חיל שבא לקראו אל המלך, החכם אינו מדבר עם השליח כלל. והשוטה, התחיל לשחק עמו, ולשטות ולהבל יגיעו. כך כל הדברים הבאים להאדם הן יראה הן אהבה, ילך להמלך יתברך שמו, עד כאן לשונו.

כי גדול ה', ולגדולתו ולשלימות מדותיו וידיעתו אין חקר ואין מספר. ולא כל אדם זוכה ליראה זו, אלא הכל לפי התעוררותו ולפי מעשיו של אדם ולפי שקידת לימודו בספרים המלמדין לאדם דעת ויראת ה'.

☆☆☆

— י —

מצות יראה היא מצוה תמידית בכל רגע.

עוד כתב בפלא יועץ (שם) וזה לשון קדשו: ועיקר גדול לכל דבר שבקדושה היא ההשתדלות והשקידה, וידוע, שמצוה לירא את ה' הנכבד והנורא היא אחת מתרי"ג מצוות, ורבה היא, והיא מצוה תדירית, שבכל עת ורגע שיוכור ליראה את ה', מקיים מצוה דאורייתא. וזה אחד מן הדברים שלא יוכל האדם לומר בשום רגע שהיה רוצה לקיים מצוה, אבל אין בידו, כי יש המצוות התלויות במחשבה ובזכירה דסגני בידיה לקיימן תדיר, בשבתו בבית ובלכתו בדרך ובהיותו בחברת אנשים או מרוד בעסקיו ויושב בחנות וכדומה לא יפנה לבו לבטלה, אלא יחשוב מחשבות טהורות, ובזה מקיים מצוות, והקדוש ברוך הוא קובע לו שכר.

☆☆☆

ובספר בני יששכר כתב בשם תלמידי הבעל שם טוב זצוק"ל, האדם אין צריך לטרוח רק אחר היראה, ואהבה תבא לו ממילא מן השמים, כי דרכו של איש לחזור אחר אשה אשת חיל יראת ה' עכ"ל.

(ז) ובספר מאור עינים (פרשת שמני) כתב בשם הבעל שם טוב זצ"ל, שכל הפחדים אפילו בבעלי חיים המגיע לאדם, היא כוונת השם ברוך הוא להפחידו כדי שיוכור לירא את ה', ואם האדם חכם ומתבונן את זה אז אין שום דבר המפחידו להרע לו. מחמת שבתחלה היתה כוונת השם ברוך הוא להפחידו לא משום שיענישו על ידי הפחד, כי אם שמפחד זה יבוא לירא ולפחד מהשם, וכן יעשה האדם, אבל אם האדם לא יתבונן את זה ולא יפחד וירא מהשם אז באה עליו הרעה שהיה מפחד ממנה. והוא אשרי אדם מפחד תמיד, היינו שבכל הפחדים המגיעים עליו על ידי זה הוא ירא מהשם ומתפחד ממנו תמיד, ואז אשרי לו עכ"ל.

בגמרא דברכות (דף ל"ג ע"ב) אמרינן אטו יראה מילתא זוטרתא היא אין לגבי משה מילתא זוטרתא משל וכו', וקשה (ועיין ג"כ ס' תניא קדישא פ' מ"ב.) הלא משה אמר זאת לישראל ואצלם הי' היראה דבר גדול ואיך שייך לומר כי אם ליראה. ועוד קשה, הלא אמר גם כן וללכת בכל דרכיך ולאהבה אותך, ואיך אמר להם שהקדוש ברוך הוא אמר להם שאינו שואל מהם כי אם ליראה, שמשמע הוא ולא יותר.

ונראה לפרש, דהנה כתיב (תהלים קיא, י) ראשית חכמה יראת ה', משמע שעיקר התחלת העבודה היא היראה, שצריך להיות ירא שמים קודם שלומד תורה שהיא החכמה, והלא אמרינן בגמרא (אבות פ"ב מ"ה) אין בור ירא חטא, ובגמרא (שבת דף ל"א ע"ב) אמרינן אמר רבה בר רב הונא כל אדם שיש בו תורה ואין בו יראת שמים דומה לגזבר שמסרו לו מפתחות הפנימיות ומפתחות החיצוניות לא מסרו לו בהי עייל, מכריז ר' ינאי חבל על דלית ל' דרתא ותרעא לדרתא עביד, וקשה גם כן אהרדי, שמרבה בר רב הונא משמע שהתורה היא הפנימיות והיראה היא השער ליכנס בה וצריך שתקדים היראה לתורה, ומר' ינאי משמע שהיראה היא הפנימית והתורה היא השער, שר' ינאי

(ח) ובספר עץ הדעת טוב מהרה"ק רבי עוזיאל מייזליש זצ"ל כתב: שמעתי מפי איש קדוש וטהור רבי ישראל בעל שם טוב זכרונו לברכה על הפסוק: "כי אם ליראה את ה' אלקיך", על דרך משל: אם האב מצוה את התינוק, שלא ילך בדרך יחף פן יזיק את עצמו ברגליו, הנה זה הוא היראה שאצל האב שלא יכאב לתינוק, אבל התינוק אינו מרגיש ואינו יודע מזה, ורוצה לילך יחף, רק שמתירא מאביו שלא יכנו ויעניש אותו מחמת שעובר על דבריו. ואם כן, יראתו של הבן אינה שווה ליראתו של האב. מה שאין כן אם הבן הוא חכם, ואז מתיירא גם הוא לילך יחף שלא יזיק את רגליו. ואז יראת האב שווה ליראת בנו. נמצא ששניהם מתכוונים לדבר אחד.

כך הקדוש ברוך הוא ציוה לנו תרי"ג מצוות, כדי לזכות את ישראל, כי בלתי המצוות אי אפשר לקרב את עצמנו להשם יתברך, כי אנחנו מגושמים מאוד, ומכח קיום המצוות אנחנו קונים לעצמנו שלימות. והוא ענין לזכות את ישראל, זכות הוא מלשון הודכות, והיה הכוונה בפסוק: "מה ה' אלקיך שואל מעמך, כי אם ליראה את ה' אלקיך", את הוא מלשון עם, והפירוש: שיהיה לך יראה שתהיה שוה עם יראת הבורא יתברך שמו, שרוצה בטובתך, שלא תחטא חס ושלום, עכ"ל.

קאי על רבה שאמר שאדם שיש בו תורה ואין בו יראה כו' ועלה מכריז ר' ינאי חבל על דלית ל' דרתא היינו שאין לו יראה ותרעא לדרתא עביד, והמשיל היראה לדירה והתורה לשער, ורבה המשיל להיפוך התורה למפתחות הפנימיות והיראה למפתחות החיצונות.

☆☆☆

— יג —

יראת העונש היא השער שבה יכנס לעבודת ה'.

ונראה בכל זה, שבהתחלת לימוד התורה ועשיית המצוות, צריך האדם להקדים טרם כואו להתחיל לעבוד השם יתברך לשום מול פניו יראת העונש^ט שאם יעבור חס ושלום על איזה עבירה יענש ביסורים גדולים ונוראים, וכמו כן צריך האדם להרגיל את עצמו תמיד שיראת עונש יהי תמיד לנגד עיניו, והיא השער הראשון שעל ידי זה יכנס לעבודת ה', ובלא זה אי אפשר כמו שאי אפשר לבנות בית בלתי יסוד, והירא יראת העונש זוכה לאהבה, שעושה רצונו יתברך שמו מאהבה, ומשם זוכה אל יראת הרוממות

(ט) ובספר אמרי ש"י כתב שהיהודי הקדוש מפרשיסחא זצ"ל היה מחותנו של הרב הקדוש רבי דוד מלעלוב זצ"ל, וקודם לכן היה תלמידו, והרב הקדוש רבי דוד מלעלוב הביא אותו אל החוזה הקדוש מלובלין זצ"ל. בעיקר נסע היהודי לרבי דוד, כדי ללמוד ממנו מידת אהבת ישראל. לתכלית זו סבב עם רבי דוד בכפרים ובעיירות, כדי להסתכל במעשיו, וללמוד מדבריו ומידותיו.

פעם אחת באו בדרך נסיעתם לכפר אחד. רבי דוד, שהיה הוגה תמיד באהבת ישראל, סר מיד לביתו של היהודי שדר בכפר, כדי לדרוש בשלמו של אדם מישראל. היהודי שהיה עיף ויגע מטורח הדרך, ישב בחוץ לנוח קצת. שהה רבי דוד הרבה זמן אצל היהודי הכפרי, וכשחזר, שאלהו היהודי, למה שהה שם כל כך. השיבו רבי דוד:

- מצאתי בבית היהודי אב ובנו. האב עושה איזה מלאכה, והבן מוכיח את אביו על שמתעצל במלאכתו, מוכיח ואומר לו: אבא! לולא יראתי את האלקים הייתי הורג אותך על עצלותך! וכשראיתי את יראת האלקים של אותו יהודי, נשארתי שם, ולא יכולתי להיפרד מהר מירא שמים כזה.

בגין שהוא רב ושליט עיקרא ושרשא דכל עלמין, ובזוה"ק איתא לעולם יכנס אדם שיעור שני פתחים ויתפלל, שיכנס לשני הפתחים אלו ליראת העונש ואהבה, ועל ידי זה יוכל להתפלל ביראת הרוממות.

ובזה אתי שפיר שרבה קאי על יראת העונש, לכן אמר האדם שיש בו תורה ואין בו יראת שמים דומה לגזבר שמסרו לו המפתחות הפנימיות ומפתחות החיצונות לא מסרו לו, שלגבי יראת העונש התורה היא פנימיות, ומכל מקום אם כבר יש בידו יראת העונש ולומד תורה ואין כוונתו שעל ידי תורה יבוא ליראה הפנימיות, זו גם כן דרך לא טוב, ועל זה מכריז ר' ינאי חבל על דלית לי דרתא, היינו יראה הפנימית, ותרעא לדרתא עבד, שלגבי יראה הפנימית התורה היא השער ליכנס בה". לכן כתיב ראשית חכמה יראת ה', שצריך שתקדים יראת העונש לכל דבר. והא דאמרין אין בור ירא חמא, היינו יראת הרוממות.

☆☆☆

— יד —

על ידי יראת העונש יזכה לעבוד

את ה' מאהבה.

וז'הו פירוש הפסוק ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלהיך ללכת בכל דרכיו, פירוש, כשתתחיל ללכת בכל דרכיו תקדים היראה תחלה, היינו יראת העונש, ולאהבה אותו, פירוש, ועל ידי זה תזכה לעבוד את ה' בכל לבבך ובכל נפשך מאהבה, וממילא תבוא על ידם ליראת הרוממות. ומקשה הגמרא אטו יראה מילתא זומרתא היא, אפילו יראת העונש אינו מילתא זומרתא היא,

(י) עיין זוהר ויקרא (דף ח' ע"ב): לעולם יכנס אדם שיעור שני פתחים וכו' ויצלי צלותי... כאן רמז למה שאמר דוד (תהלים כ"ד) שאו שערים ראשיכם... שירותא דדרגין חסד ופחד ואינן פתחין דעלמא.

(יא) עיין ספר תניא קדישא ספכ"ג, וזה לשונו: ועל יראה גדולה זו אמרו אם אין חכמה אין יראה והתורה נקראת אצלה תרעא לדרתא כמו שאמר במקום אחר, עד כאן לשונו.

ותריץ, אין לגבי משה מילתא זומרתא היא, פירוש לגבי משה שהשיג יראת הרוממות הי' יודע שיראת העונש היא מילתא זומרתא אפילו לשאר בני אדם, אך מי שעדיין לא נכנס בה דומה עליו ככלי גדול, אבל באמת הוא נקל להשיג אותה לכל מי שיחזור אחרי' ודו"ק, עד כאן לשונו.

☆☆☆

— טז —

מה שגילה הבעל שם טוב זכר
צדיק לברכה בחלום.

ובספר זכרון טוב (דף כ"ב עמוד ג') הביא שהרב הקדוש רבי יצחק מנעשכזי זצ"ל סיפר, שלאחר פטירת הבעל שם טוב זצוקלה"ה נתאספו הכנופאי תלמידיו הקדושים על ענייני התורה ששמעו מפה קדשו כל אחד ואחד לפי הבנתו. ונראה להם הבעל שם טוב זצוקלה"ה בחלום ואמר להם, למה אתם נותנים לב לדברי תורתי ואין אתם נותנים לב ליראת שמים שהיה לי, עכ"ל.

ובספר רשפי אש (אות קי"א) מביא ממרן הבעל שם טוב הקדוש זי"ע שאמר, תמה אני עליך הגוף הנגוף, איך לא התפוררת מאימת בוראך, עכ"ל.

☆☆☆

— טז —

יראת העונש או יראה פנימית.

ופעם אחת דיברו חסידי הרה"ק מרופשיץ ביניהם שאין לעבוד ה' מיראת העונש רק מיראה פנימית, ואמר להם הרה"ק הנ"ל, תדעו בניי, אם היה משיג האדם יראת העונש, והיה מעמיק בזה ומבחין ומתבונן מה נעשה עם האדם בצאתו מן העולם, והיה רואה לפני עיניו עונשי גיהנם וכל שכן שאר העונשים חס ושלום, אז היה ירא ומתפתח ומתבהל ליקח כף

מאכל לפיו כל ימי חייו ממש, רק עד כמה האדם עוד רחוק מזה המדרגה.

☆☆☆

— יז —

לומר בכל יום פסוקים המעוררים ליראת שמים.

והנה איתא בספרים שטוב לכל אדם לומר בכל יום פסוקי יראה כדי שעל ידי זה יתעורר ליראת שמים, על כן העתקנו כמה פסוקים שיוכל לאומרם בכל יום ויום.

א. פי אמרתי רק אין יראת אלקים במקום הזה והקגוני על דבר אשתי (בראשית כ', יא).

ב. את האלקים אני ירא (בראשית מב, לד).

ג. ועתה ישאל מה הי אלקיך שואל מעמד פי אם ליראה את הי אלקיך (דברים י', יב, קב הישר פי צ').

ד. ליראה את הי אלקינו לטוב לנו כל הגמים לחיותינו פהיום הזה (דברים ו' כד).

ה. את הי אלקיך תירא אותו תעבוד ובו תדבק (דברים י"ב).

ו. מי יתן והיה לבבם זה ליראה אותי כל הגמים (דברים ה' כו).

ז. יראת הי היא אוצרו (ישעי לג, ו, ברכות לג:).

ח. ראשית חכמה יראת הי (תהלים קיא, י').

ט. סמר מפחדך בשרי וממשפטיך יראתי (קוט, קס).

י. סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא ואת מצותיו שמור פי זה כל האדם (קהלת יב, ג).

יא. יראת הי מקור חיים לסור ממוקשי מות. (משלי יז, כז).

יב. אמר רבא בשעה שמכניסין האדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה, קבעת עתים לתורה, עסקת בפרה ורביה... צפית לישועה... אפילו הכי אי יראת הי היא אוצרו אין, אי לא לא, (שבת לא:).

☆☆☆

— יח —

אי אפשר ליכנס ליראה הפנימית בלתי יראת העונש מקודם.

אמרו רז"ל (זהר ויקהל דף רס"ז ע"א, ועיין עוד במסילת ישרים בהקדמתו). וכן מובא בספרים הקדושים, שאי אפשר ליכנס ליראה הפנימית בלתי יראת העונש מקודם. וכל שכן שפלי דשפלי כוותינו, אשר היצר רודף אותנו בכל מיני רדיפות, ומעקם עלינו דרכי הי יתברך בכל מיני תאוות, יום ולילה לא ישבותו. ומי יתן ונרויח בזה לכל הפחות להיות יראת הבורא ופחדו עלינו על העונשים הגדולים והעצומים אשר לנפש החוטא, כי לא בחנם טרח רבינו שמעון בר יוחאי (זהר הקדוש פר' בראשית ופר' פקודי) לצייר כל הגיהנם וכל היכלות וכל הדינים שבו, וכן במדרשים, ובספר ראשית חכמה (שער היראה פרק י"ג), ויתר ספרי רבותינו ז"ל, רק שנדע ונבוש ונכלם ונפחד מה יתברך ומדיניו.

ואחר כך, כשכבר הישגנו יראת הבורא לבלי לעבור במזיד על עבודתו יתברך, ועל ידי זה נוכל להתרחק מלהכניס עצמנו לתאוות עולם הזה השפל והבלוי, אחר כך נוכל לבקש מהבורא יתברך להשיג יראה האמיתית. וכך לפעמים בעתות רצון, הגם שעדיין הוא מלא מתאוות רק מתרפק בעבודת הי זמן וזמנים, ברחמי הי על נפש מישראל עושה עמו הקדוש ברוך הוא חסד בבחינת (שיר השירים ב, ד) ודגלו עלי אהבה,

דהיינו שמדלגין להקדוש ברוך הוא, ועולה לרצון לפני ה'.

☆☆☆

— יט —

מעשה נורא מגודל פחדו של הרש"ש מיראת העונש, ועד כמה מטר נפשו להנצל מזה.

ובספר אמרי ש"י הביא סיפור ידוע מהנאון הרש"ש זצ"ל, שהיה למדן גדול ועסקן ציבורי. גם היה מנהל של גמילות חסדים והיה מדקדק ומקפיד בחשבון שיהיה נקי מגזל ומאבק גזל, והיה מדקדק עם המלוה ולוה שיהיה סדר בחשבונם ולא לגרום שום נזק. קרה פעם ביהודי אחד מפשרטי העם לזה אצלו מאה רובל על ארבעה חרשים, וכשהגיע זמן הפרעון בא האיש הזה לביתו של הרב לשלם את חובו ולא מצאו בבית, והלך לבית הכנסת ומצאו יושב ועוסק בסוגיא קשה.

ניגש האיש ושם הכסף על הספר שלומד בו, ואמר לו זה תשלום חובי, והרב היה שקוע כולו בסוגיא, נענע בראשו לאיש ואמר לו, טוב. אבל כשהלך האיש מלפני הרב שכח הכל ונשאר הכסף תוך דף הגמרא. כשהלך לביתו הניח הגמרא בארון כרניל ומעיין ברשימת הלווים מי מהם שהגיע הזמן לשלם כדי להזכירו, וראה שהאיש הזה עבר זמן פרעון חובו. שלח להודיעו שיבוא לשלם, האיש מיהר ובא ואמר לו היום שילמתי לו כבית המדרש, אבל הרב, ששכח לגמרי מזה, אמר לו, רמאי, תתחרט על מעשיך.

בינתיים נתפרסם בכל העיר ווילנא כי זה האיש העיו לפני הרש"ש ואמר ששילם חובו. כמובן שכל העיר היו מאמינים להרב ולשני חשדוהו לגנב ורמאי ופטרוהו מעבודתו. לאיש הזה היה לו בן צנוע. כששמע בזיונו של אביו וגם פטרוהו מעבודתו, מרוב הבושה ברח מווילנא לאיזה כפר. ובמשך הזמן נודמן לכבוד הרב לעיין באותו הגמרא ומצא שם את

הכסף, נזכר למפרע ונודעו עד מאוד, ומיהר להזמין את האיש לביתו, וכשבא האיש קם הרב בכל קומתו ואמר לו, במה אפייסך בעד כל הצער והבושה שגרמתי לך, קודם כל אני מבקש סליחה באותו בית הכנסת שמסרת לי הכסף ואני אומין אותן האנשים אשר היו שם ואני מבקש סליחתך בפרהסיא לפניהם, ושם אספר הדבר כמו שהוא.

ענה לו האיש, יסלח לי כבוד הרב, זה לא מספיק, מה יאמרו כל העולם? מאחר שכבודו חסיד ועניו נכמרו רחמיו עלי מהבושה והיסורים שקבלתי ולכן פייסתני ברבים, אבל בלבם ישאר רושם כי אני רמאי ונגב - וכינתיים בני ברח ממני מרוב הבושה ועזב אותי לבד, ומה מועיל הסליחה?

הרב הנאון שקע בהרהורים והבין היטב שהוא צודק. אמר לו, שלח נא לקרוא את בנד, אני אקח אותו לחתן עבור בתי וזה יטהר אותך לגמרי מכל חשד. **כששמע האיש דבר כזה,** נתמלא שמחה כל גופו, נשק ידיו של הנאון ושלח אחרי בנו. כעבור שבוע ימים גמרו את האירוסין וכבוד הרב פירסם בוויילנא את המאורע, והזווג יצא לפועל.

☆☆☆

— כ —

תכלית הבריאה היה בשביל היראה.

וכתב בספר הקדוש יסוד ושורש העבודה (שער א' הגדול, פרק א') וזה לשונו: יחוד היראה ויאהבת העבודה הבאה ממנה, היא עיקר כוונת הבורא, יתברך שמו ויתעלה בבריאת האדם, שיהא האדם עובד אותו יתברך, ומעבודתו יגיע נחת רוח להבורא יתברך ויתעלה. דבר זה כתוב בתורה, ושנוי בנביאים, ומשולש בכתובים.

כתוב בתורה - בתחילת בריאת האדם בפרשת בראשית (כ, טו): "ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה", ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (זוהר, חלק א,

דף כז עמוד א) לעבדה זו מצות עשה, ולשמרה זו מצות לא תעשה.

שנוי בנביאים – כישעיה (מג, כא): "עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו".

ומשולש בכתובים – בקהלת (ג, יד) כתיב: "והאלקים עשה שיראו מלפניו", ופירש החסיד בעל "חובת הלבבות" (יש שער הכתיבה), שתכלית עשיית הבריאה² היתה בשביל היראה, ומהיראה באה העבודה³, כי ענין יראה נאמרה בעבד, כמו שכתוב (מלאכי א, ו): "אם אב אני איה כבודי, ואם אדונים אני איה

(יב) ובגמרא (שבת דף ל"א ע"ג) על פסוק מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה, אמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר, אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא יראת שמים בלבד, שנאמר מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה', וכתוב (איוב כא) הן יראת ה' היא חכמה, שכן בלשון יוני קורין לאחת הן.

ובמדרש (קהלת רבתי דף ק"ז) אמר רבי יודן, גדולה היא היראה ששמים וארץ לא נבראו אלא בזכות היראה, הדא הוא דכתיב והאלקים עשה שיראו מלפניו, עיין שם.

עבודת התשובה של הרב הקדוש הרבי ר' זושא זצ"ל!

(ג) ובספר מנחת יהודה וירושלים (עמוד קס"ב) מביא מהרב הקדוש הרבי ר' זושא זצ"ל, שכל לילה היה עושה חשבון הנפש והיה בוכה ואומר, זושא זושא, אוי נא, למה חטאת היום בעבירה זו ולמה לא חזרת בתשובה על חטא זה, ומתי תיחלץ כבר מרשת היצר הרע, הלא הנך רואה שאתה מלא בעוונות ופשעים. וכה הוסיף לבכות ולהתמרמר על חטאיו, ואמר: רבונו של עולם, הנני מבטיחך מכאן ואילך לשוב באמת אליך ולעשות רצונך בלבב שלם. ומיד הוסיף ואמר, זושא, הלא גם אתמול הבטחת שתשוב בתשובה ולא קיימת. ומה בצע בהבטחתך החדשה כעת.

ושבו נענה ואמר: רבונו של עולם, אבל היום הנני מבטיחך באמת ובתמים כי לא אשוב לכסלה עוד לעולמים, ושוב הוסיף למרר ולבכות ביתר שאת, זושא, הלא גם אמש הבטחת באמת ובתמים שלא תשוב לכסלה יותר לעולמים, והנה כל הבטחתך הוא כעלה נדף, וכה היה ממשיך וחוזר חלילה.

והנה פשוטי בני ארם חשבו שהוא בוכה ומתוודה על חטאיו ומקבל קבלה לעתיד עד שמתעייף ואז הוא מפסיק, אולם זקיני הקדוש הדברי חיים הסביר שהרב הקדוש הרבי ר' זושא זי"ע היה בוכה ער שהיה בטוח בעצמו כי קבלה זו שקיבל עכשיו על עצמו עריץ לא קיבל מעודו וער היום הזה, קבלה גמורה וחזקה כזו לשוב את השם יתברך, ורק כשהיה בטוח בזה פסק מלבכות, עד כאן לשונו.

מוראי". ובחתימת ספר קהלת כתיב: "סוף דבר הכל נשמע, את האלקים ירא ואת מצותיו שמור, כי זה כל האדם", ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות דף ו' עמוד ב') כי לדבר זה נברא כל האדם.

ועוד דרשו (שם): כל האדם לא נברא אלא לצוות לזה. נמצא שתכלית כל הבריאה לא היתה אלא בשביל האדם אשר יעשה המצוות. הרי זאת לפניך, שתכלית בריאת האדם לא היתה כי אם לכוונה זאת⁴. ומה רבו כמו רבו כמה פסוקים המורים מהם כיוצא בהם, שתכלית בריאת האדם לכוונה זאת.

ובזוהר חרש פרשת בראשית (דף י"ז עמוד ב') כתבו וזה לשונו: "ויטע ה' אלקים גן בעדן מקדם" (בראשית ב, ח) רבי יוסי ורבי חייא אמרי תרווייהו: כתיב (שיר השירים ו, יא): "אל גנת אגוז ירדתי לראות באבי הנחל", ראה כמה יש לו לאדם להרהר ולדקדק בלבו בכל יום ויום ולפשפש במעשיו ולדקדק בכל עניניו. ויהרהר בלבו, שלא בראו הקדוש ברוך הוא ונתן בו נשמה עליונה ומעלה על שאר בריותיו אלא להרהר בעבודתו ולהדבק בו, ולא ילך אחר ההבל וכו'.

עוד כתב שם, וזה לשונו: אמר רבי תנחום אמר רבי חנילאי: לא עשאו הקדוש ברוך הוא לאדם אלא להשתדל בכבוד קונו, הדא הוא דכתיב (ישעיה מג, ז) "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו". מאי לכבודי? להשתדל ולדעת את כבודי ולחשוב ממעשיו שינתן לו חלק טוב לעולם הבא, עד כאן.

(יד) ובספר חסידים סימן קנ"ח: י"ח פעמים כתוב יראה במשלי, כנגד י"ח טריפות שהחיות תלוי בהם, כי היראה מארכת לו חיים, שלא יזקק בי"ח דברים המטריפים את בעל חי, ועל כן נקרא בעל חי, לפי שקיומו תלוי בי"ח עד כאן לשונו.